

Georg Simmel – edelleen kaupunkitutkimuksen edelläkävijä?

Laura Kolbe

Georg Simmel: Suurkaupunki ja moderni elämä. Kirjoituksia vuosilta 1895–1917. Suomentanut Tiina Huuhtanen. Valikoinut ja esipuheen kirjoittanut Arto Noro. Gaudeamus 2005.

Kun Suomi 'eurooppalaistui' 1990-luvulla, inostuttiin ensin kaupunkikulttuurista ja sitten suomennettiin kaupunkisosiologi Georg Simmelin (1858–1918) tekstejä. Tapahtumat ovat murusia siinä prosessissa, jolla Eurooppaa integroitiin. Kylmän sodan päättymien, maan sisäinen muuttoliike, uusi tietotalous ja maailmankaupan avautuminen haastoivat perinteiset kansalliset yhteisöt pohtimaan tehtävänsä. Puhe kaupungista ja kaupunkikulttuurista voimistui. Modernin elämän tunnuksot, kansainvälisyys, yksilöllisyys, monikulttuurisuus ja suvaitsevaisuus, saivat nyt kaukupohjaa.

Suomennettuun esseekokoelmaan *Suurkaupunki ja moderni elämä* on koottu kirjoituksia Simmelin elämän viime vuosikymmeniltä. Ne osoittavat, että Eurooppa ja kaupunkikulttuuri liittyvät yhteen. Urbanisoituva Suomi on katsonut 1990-luvulta lähtien Eurooppa uusin silmin. Kun muutosvoimat tuolloin muovasivat yhteiskunnan poliittisia rakenteita, uudet sosiaaliset voimaryhmät nousivat esiin. Enää ei puhuttu porvaristosta kuten 1800-luvulla. Nyt eletään yrittäjien, talouden ja kaupankäynnin aikaa. Simmel liittyy samaan kokonaisuuteen, moderniin elämään.

*

Berliiniläinen juutalaisintellektuelli Georg Simmel kirjoitti 1900-luvun taitteessa pieniä tutkielmia kaupunkisosiologiasta. Esseiden arvo on säilynyt. Viimeisen parin vuosikymmenen aikana hän on jälleen noussut moderniteetin kulttuurifilosofiksi. Suomenkin nuoremasta kaupunkitutkijasukupolvesta on tullut monia "simmeliaaneja", jotka ovat kiinnostuneet pohtimaan kaupunkijulkisuutta ja kanssakäymistä toreilla ja kaduilla, kaupoissa ja kahviloissa.

Simmelin puhe vaikkapa tunteista, rahasta, muodista, kulutuksesta ja suurkaupungin modernista elämästä hahmottaa sitä, kuinka nykyaika välittyy yksilöllisenä kokemuksena. Se edellyttää seisomista omilla jaloillaan, vapaaan yhteiskunnan vanhoista tukipuista ja yhteis-

sön traditioista. Perinteiset arvoankkurit, vakaa usko, säätyidonnaisuus tai maailmankatsoisuus, ovat jääneet. Modernia on yksilön oikeus varjella itsenäisyyttään historiallisen perinteen, kulttuurin ja tekniikan ylivaltaa vastaan.

Suurkaupunkilaisen sielunelämä on intellektuaalista, aikataulutettua, täsmällistä, vuorovaikutteista ja laskelmoivaa, Simmelin mukaan urbaania. Yhäkin vaikuttavat urbanismin positiiviset miellelyhtymät palautuvat 1800-luvulle, kun eurooppalaiset metropolit Pariisi, Lontoo, Berliini, Wien ja Pietari elivät globaalin loistonsa aikoja. Aikakausi synnytti suurten hotellien lisäksi bulevardit ja esplanadit, kaarisillat ja puistot, muistomerkit ja patsaat, ravintolat ja kahvilat, teatterit ja oopperat, rautatieasemat ja liikepalatsit, tavaratalot ja kaupunkihotellit. Suuret julkiset kellot ja mainostaulut ilmestyivät katukuvaan. Tämä aika jalosti huippuunsa myös monet modernin elämän nykyaikaisilta tuntuvat piirteet.

*

Veteraanisosiologi Arto Noro tunnustautuu aitosimmeliaaniksi. Noron mainio esipuhe johdattelee lukijan sekä Simmelin henkilöhistoriaan että pohtimaan tämän asemaa sosiologian "suurien nimien" kentällä. Noro esittelee ja erittelee myös syitä, jotka vaikuttivat Simmelin uuteen tulemisen erityisesti kulttuuritutkimuksen maskottina viimeisen parinkymmenen vuoden aikana.

Esseet, joita nyt on valittu julkaistavaksi, tukevat tätä näkökulmaa. Johtoajatukseen on esitellä Simmeliä modernin elämän sosiologina. Esiin astuu myös Simmel esteettisenä tarkkailijana.

Elämme kaupunkikeskustojen kukoistuksen aikaa. Simmel sopii Suomeen kuin nappi silmään. Keskustan uusissa ja vanhoissa tiloissa eletään modernia kaupunkielämää. Uudella katusosiaalisuudella ei periaatteessa ole mitään rahallista tai vaihtoarvoa. Tavoitteena on urbaani viihtyminen, seurallisuuden tarve, ehkä erotiikan aistiminen ja ennen kaikkea elämyksellinen nauttiminen. Ihmisen ja kaupungin uusi suhde merkitsee sekä oikeutta näihin kohtaamisiin että aikaa ja tilaa, joissa kohtaamiset voivat tapahtua. Tarvitaan riittävästi yhteistä

julkista kodin ulkopuolista kaupunkitilaa, jossa ihmiset yksilöinä ja yhdessä voivat kokoontua, ”leikkiä ja olla” ilman että tulee olla hyödyllinen, dynaaminen, tehokas tai tuottava.

Uudet urbaanit sukupolvet ovat jälleen löytäneet vanhan porvarillisen kaupungin näyttämöt. Näillä näyttämöillä kelpaa kävellä, istuskella ja lukea Simmelin oivaltavia esseitä. Uudessa urbanissa kansanelämässä ”oleminen” ja vuorovaikutus korostuvat. Simmeliläisittäin ihmisen suhde yhteisöön ei määrity kollektiivisin tunnuksin vaan suhteessa omaan kokemukseen. Minä ja elämyksellisyys nousevat kaupunkikulttuurisen identiteetin perustaksi. Massa- ja eliittikulttuurin välinen raja liudentuu. On myös palattu arvostamaan vanhaa.

*

Eurooppalaiseen kaupunkielämään kuuluvat kerroksellisuus ja vastakohtat, hyvä ja paha, pelottava ja turvallinen, kaunis ja ruma, rikas ja köyhä, nuori ja vanha. Kaikkialla kaupunkikulttuuriin kuuluvat kaikkialla läsnä olevat ristiriidat ja jatkuva eettinen, moraalinen ja poliittinen uudelleen arviointi. Georg Simmel, filosofi, sosiologi ja esteetikko, antaa meille edelleen avaimet ymmärtää itseämme, historiaamme ja nykyaikaamme.

Käännöskokoelma on helmi ja aarreaitta, semminkin kun Simmeliä ei aiemmin ole kootusti ja laajasti julkaistu suomennettu. Tekijät ansaitsevat kiitoksen innostuksesta, käännöksen osuvuudesta ja paneutuvasta toimittamisesta.

Kirjoittaja on historian professori Helsingin yliopistossa.